

Kultura

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Wirtualny spacer + Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Stefan Chwin, *Po co nam kultura?*, dostępny w internecie: instytutobywatelski.pl [dostęp 10.01.2020 r.].
- Źródło: Jekatierina Szapinska, Siergiej Iwanow, *Subkultury w kontekście kultury popularnej: od subkulturowego protestu do postsubkulturowego konsumpcjonizmu*, dostępny w internecie: journals.pan.pl [dostęp 11.01.2020 r.].

- Źródło: Hanna Mielicka, *Kultura ludowa i narodowa. Rozważania wstępne*, dostępny w internecie: bazhum.muzhp.pl [dostęp 11.01.2020 r.].
- Źródło: Hanna Mamzer, *Wielokulturowość – czy wyzwolenie z więzów etnocentryzmu?*, dostępny w internecie: hfhrpol.waw.pl [dostęp 11.01.2020 r.].

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

W tym materiale powtórzymy wiadomości z jednego z działów zwiedzy o społeczeństwie. Powtórzenie opierać się będzie na zestawie ćwiczeń interaktywnych z zakresu kultury oraz pracy z tekstami źródłowymi i multimediami. W dalszej części znajdują się dokładniejsze informacje na temat tego, jak czytać polecenia oraz odpowiadać na pytania. Podpowiadamy, na co warto zwrócić uwagę.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz różne typy kultury.
- Przeanalizujesz funkcjonowanie wybranych pierwszych polskich subkultur.
- Ocenisz swoją wiedzę, wykonując zestaw ćwiczeń.

Przeczytaj

Ćwiczenia

W powtórkowych lekcjach skupimy się na części poświęconej pytaniom. Odnoszą się one do wielu różnych materiałów źródłowych (nie tylko tekstów oraz ilustracji, ale również map, tabel czy wykresów itp.). Przede wszystkim musisz dokładnie zapoznać się z materiałami źródłowymi, ale także zwrócić uwagę na polecenia. Poniżej przybliżamy, jak rozumieć polecenia w zadaniach różnego typu:

wyjaśnij
twoim zadaniem jest zrekonstruowanie związku przyczynowo-skutkowego, opisanie od początku do końca, o co chodziło i dlaczego
scharakteryzuj
podobnie jak powyżej należy przeanalizować genezę, przebieg oraz konsekwencje danego procesu czy zjawiska, podając uczestników wydarzeń (postacie, organizacje) lub inne istotne elementy
porównaj
twoim zadaniem jest zestawianie wydarzeń, zachodzących procesów, danych itp., zarówno pod kątem występujących różnic, jak i podobieństw
rozstrzygnij
w tym wypadku oczekiwana odpowiedź jest jedna: „tak” lub „nie” – oczywiście wraz z uzasadnieniem, ale bez formułowania własnych ocen
rozważ
tu natomiast trzeba sformułować zarówno argumenty, jak i kontrargumenty, czyli „za” i „przeciw”, wartościując słuszność danego rozumowania
ocień

to polecenie pozwala ci przedstawić własną, subiektywną opinię na temat opisywanych zjawisk i procesów; każda przedstawiona ocena – o ile będzie dobrze uzasadniona – zostanie uznana, dlatego też kluczową rolę odgrywa umiejętność budowania argumentacji

udowodnij

w poleceniu zawarta jest teza, a od osoby wykonującej to polecenie oczekuje się stworzenia krótkiej narracji z podaniem argumentów na rzecz jej prawdziwości

uzasadnij

zadanie podobne jak powyżej, ale w tym przypadku powinno się określić sposób rozumowania, który umożliwia postawienie danej tezy

wykaż

masz wykazać prawdziwość lub nieprawdziwość związków przyczynowo-skutkowych, odnoszących się do tezy; podaj (wymień, wskaż) – takie polecenia występują w zadaniach półotwartych, w których masz miejsce na odpowiedź; podajesz wtedy pojęcie, nazwę własną (pełną, bez skrótów), imię i nazwisko osoby itp.

Pamiętajcie, że odpowiedź musi odnosić się do źródła – błędem jest bazowanie wyłącznie na swojej wiedzy i zignorowanie podanego źródła. Chodzi bowiem o to, aby osoba odpowiadająca na pytanie umiejętnie połączyła analizę materiału źródłowego z własną wiedzą. Nie bójcie się korzystać z posiadanych informacji i zawsze odwołujcie się do podanych źródeł. Pamiętajcie również o tym, by wczytywać się w polecenia – czasem wiedza własna nie jest potrzebna, czasem tekst to tylko inspiracja, a innym razem należy połączyć wiedzę z interpretacją tekstu.

Czym jest kultura?

Kultura jest specyficznym wytworem człowieka, jego myśli i działalności. Może być definiowana również jako całokształt materialnego i duchowego dorobku ludzkości, który jest przekazywany z pokolenia na pokolenie. Odróżnia ona człowieka od reszty świata przyrodniczego.

Najogólniejsza charakterystyka kultury jako cechy wyróżniającej człowieka zawiera następujące elementy:

- kultura obejmuje całość życia człowieka – począwszy od zaspokojenia podstawowych potrzeb (kultura zdobywania pożywienia, zapewnienia bezpieczeństwa, kultura stosunków seksualnych) po wytwory twórczości duchowej (np. literackiej, muzycznej, malarskiej);
- kulturą jest wszystko to, co jest dziełem człowieka, w przypadku wytworów dzieł materialnych możemy mówić o kulturze materialnej;
- kultura jest tworem zarówno indywidualnym, jak i zbiorowym – rozwija się w wyniku kontaktów między ludźmi, którzy przekazują ją sobie wzajemnie, ucząc się jej; jest zobiektywizowanym zewnętrznym systemem, który podlega ciągłemu procesowi tworzenia. Ludzie na przestrzeni dziejów tworzą nowe formy kultury, nowe sposoby myślenia i działania;
- kultura narasta i przekształca się w czasie, dlatego jest nieodłącznie związana z czasem, w którym istnieje. Nowe elementy kultury są włączane do istniejących struktur, mogą je przekształcać, ale przynajmniej w pewnym stopniu podstawą są formy już stworzone. Jest przekazywana przez ludzi pozagenetycznie, czyli niezależnie od czynników biologicznych.

Za treść kultury należy uznać wzory sposobów odczuwania, reagowania i myślenia. Idee, wartości i normy z nich wyrastające. Sankcje, które skłaniają do przestrzegania wzorów i wartości właściwych danej kulturze.

Istnieją różne definicje kultury. Łączy je jednak przekonanie, że na kulturę składają się wzory sposobów myślenia, odczuwania i reagowania. Podstawowy trzon kultury stanowią idee, a szczególnie wartości.

Wielość kultur i kryteria ich wyodrębniania

Kultury są bardzo zróżnicowane. Każda zbiorowość wytwarza właściwą sobie kulturę i żyje zgodnie z przyjętymi w niej wartościami i wytworzonymi wzorami zachowań.

Istnieje wiele kryteriów, które mogą stać się podstawą wyróżnienia kultur i wyznaczenia granic między nimi. Wśród nich możemy wyodrębnić m.in. kryterium:

- terytorialne (określona zbiorowość zamieszkująca właściwy sobie obszar) – np. kultura Indian, kultura zachodnioeuropejska, kultury narodowe;
- chronologiczne – np. kultura średniowieczna, baroku;
- wielkości – np. kultura chłopska, mieszczańska;
- wiekowe – np. kultura młodzieżowa.

Subkultura, kontrkultura, kultura dominująca

Pojęcie subkultury lub podkultury nie jest pojęciem wartościującym i nie oznacza kultury niższej. Najczęściej ta kategoria jest używana dla wyróżnienia kultury niewielkiej zbiorowości o odmiennych wartościach i wzorach zachowań, ale funkcjonującej w obrębie większej zbiorowości. Możemy np. wyróżnić subkulturę młodzieżową, subkulturę raperów czy kibiców piłkarskich.

Porozmawiaj ze swoimi rodzicami na temat widoczności subkultur na ulicach. Czy ich przedstawicieli jest teraz więcej czy mniej? Z czego może to wynikać?

Czasami subkultura bywa tworzona w opozycji do kultury większości społeczeństwa zwanej kulturą dominującą i programowo neguje wartości i normy powszechnie w nim obowiązujące. Przez kontestację odmawia udziału w akceptacji zastanej rzeczywistości (np. moralnej, społecznej, politycznej, ekonomicznej, kulturowej). Tworzy alternatywne wzory zachowań nie tylko dla siebie, ale programowo również dla całego społeczeństwa. Takie subkultury określamy mianem kontrkultur lub kultur alternatywnych.

Z czasem niektóre kontestacyjne wzory kontrkultury mogą stać się (przynajmniej w jakiejś mierze) wzorami dominującymi. Stało się tak z pewnymi wzorami obyczajowymi i kulturowymi wprowadzonymi przez kontrkulturę młodzieżową lat 60. i 70. XX w. w Europie Zachodniej i Ameryce Północnej.

Przykładem takiej sytuacji (oprócz większej tolerancji obyczajowej) może być zmiana we wzorcach [kultury masowej](#), np. muzyki, jak i sztuk plastycznych, teatru. Jednak najbardziej czytelnym wzorem jest „odbudowa więzi ze środowiskiem naturalnym”, rozumianym wówczas jako „powrót do natury”, a zamienionym dzisiaj w nowe formy prawne dotyczące ochrony środowiska.

Kultura elitarna i kultura masowa

W ujęciu socjologicznym kultura bywa traktowana jako system komunikowania się. Można na nią spojrzeć jako na trzy różne systemy komunikowania się.

1 Układ bezpośrednich relacji między ludźmi i osobistych kontaktów, komunikowanie się w obrębie rodziny, grupy koleżeńskiej. W tym układzie komunikacji widoczne jest zarówno przekazywanie wzorów kultury przez tradycję (np. w rodzinie), jak i tworzenie jej spontanicznie (np. w grupach przyjacielskich).

2 Układ sprofesjonalizowany, w którym wyodrębnia się podział na twórców i odbiorców. Kontakty są poddane sformalizowanym regułom i mają określone miejsce w przestrzeni, np. w teatrze, galerii. W tym układzie komunikowania widoczna jest kultura elitarna.

3 Układ, w którym zostaje nawiązany pośredni kontakt między twórcą a odbiorcą przez środki masowego przekazu, np. prasę, radio, internet czy telewizję. Sposób przekazu kultury, jakim

posługuje się ten układ komunikowania się,
nazywamy kulturą masową.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Kulturalizm – współczynnik humanistyczny

Według [kulturalizmu](#) dane są nam bezpośrednio tylko wartości, a wszystko inne postrzegamy w ich świetle. Nadawanie w ten sposób znaczenia światu, nie tylko arbitralnie, ale też w świetle aktualnego i dotychczasowego doświadczenia własnego i innych ludzi, tworzy szeroko rozumianą kulturę.

W najprostszym ujęciu wartością jest to, co oceniamy pozytywnie lub negatywnie, względem czego zajmujemy stanowisko, co przyjmujemy lub odrzucamy.

Kultura nie jest czysto subiektywna ani też w pełni obiektywna. W świecie kultury doświadczenia podlegają zarówno procesom subiektywizacji, jak i obiektywizacji. Nie jest ona więc sprowadzalna do aktualnego doświadczenia jednostki, a nawet zbiorowości, ale równocześnie istnieje w sposób zobiektywizowany tylko o tyle, o ile można w niej dostrzec tzw. współczynnik humanistyczny.

Systemy kultury funkcjonują względnie niezależnie od siebie. Różne systemy kultury stanowią jedność jedynie na poziomie doświadczenia i działalności jednostek, z których każda uczestniczy zazwyczaj w wielu systemach kulturowych.

Socjologia jest w tej perspektywie nauką o kulturze zajmującą się wartościami społecznymi (np. człowiekiem, stowarzyszeniem, interakcjami między ludźmi, między ludźmi a grupami i między grupami), gdyż w każdym zjawisku społecznym doszukuje się współczynnika humanistycznego.

Unikając sprowadzenia zjawisk społecznych do obiektywnych zjawisk przyrodniczych, ale również do subiektywnych zjawisk psychologicznych, socjologowie interesują się nie tym, jak jednostka widzi świat, ale jaką formę przybiera w świadomości człowieka konkretne doświadczenie.

Cechą zjawisk kultury jest to, że są one obecne w czymś (jakiegoś człowieka, grupy) doświadczeniu lub są czymś (jakiegoś człowieka, grupy) świadomymi czynnościami, czyli że mają współczynnik humanistyczny.

Słownik

kultura alternatywna

rodzaj kultury przeciwstawiający się kulturze dominującej, która stanowi odmienną propozycję spojrzenia na codzienność, style życia, sztukę, literaturę danej społeczności

kultura dominująca

powstaje w opozycji do kultury większości społeczeństwa zwanej kulturą dominującą i programowo neguje wartości i normy powszechnie w nim obowiązujące; przez kontestację odmawia udziału w akceptacji zastanej rzeczywistości; tworzy alternatywne wzory zachowań nie tylko dla siebie, ale programowo również dla całego społeczeństwa

kultura elitarna

najważniejsza część kultury symbolicznej danego społeczeństwa; korzysta z zasobów kultury narodowej i jest podstawą przekazu tradycji oraz dorobku danego społeczeństwa

kultura masowa

dominujący typ kultury nowoczesnej, który odpowiada modelowi społeczeństwa masowego, gdzie korzysta się powszechnie ze środków masowego przekazu

kontrkultura

określa względnie spójną grupę społeczną wyrażającą sprzeciw wobec zastanej kultury oraz wobec tworzenia nowej

kulturalizm

według Floriana Znanieckiego, sposób patrzenia na świat społeczny jako na świat już gotowy i skończony, a nie na taki, który cały czas jest w trakcie formowania; w ujęciu tym dostrzega się również rolę świadomości jednostki w podejmowaniu działań społecznych i zwraca uwagę na kwestie twórczości i wartości w życiu społecznym

Wirtualny spacer + Audiobook

Polecenie 1

Zapoznaj się z informacjami na temat budynku, który bez wątpienia jest jednym z najbardziej charakterystycznych w kraju, a następnie wykonaj ćwiczenie.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Pałac Kultury i Nauki powstał jako siedziba instytucji kulturalnych i naukowych. Wskaż obiekty w twojej okolicy, które pełnią taką funkcję. Przedstaw, jakie potrzeby mieszkańców związane z kulturą zaspokajają, a jakie potrzeby pozostają niezaspokojone.

Polecenie 2

Wysłuchaj audiobooka na temat pierwszych subkultur młodzieżowych w Polsce. Następnie wykonaj zadania.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P5QqY3ssw>

Pierwsze polskie subkultury

Działające w powojennej Polsce nieformalne grupy młodzieżowe zapożyczały idee i modele życia najczęściej od młodzieży Europy Zachodniej i Stanów Zjednoczonych. Tworzyły się też rodzime grupy protestującej i poszukującej młodzieży. Szukały dróg wyjścia z rzeczywistości, której nie chciały zaakceptować, od której chciały uciec, przeciw której kontestowały. Z czasem w tych grupach wytworzyła się swoista więź i podkultura danej zbiorowości. Młodzież przyjmowała określone zasady, zwyczaje, postępowania, styl życia, a także nazwę – przyjętą przez siebie lub nadaną przez innych.

Bikiniarze

Historycznie rzecz biorąc, subkulturą młodzieżową, która pojawiła się najwcześniej w powojennej Polsce, byli bikiniarze. (...) Na kształt subkultury miała wpływ przede wszystkim ówczesna sytuacja społeczno-polityczna. Początek lat pięćdziesiątych XX wieku w Polsce to okres szczelnego oddzielenia od kultury Zachodu, prześladowań politycznych i dominacji komunistycznej propagandy. W warunkach państwa policyjnego nieomal każda dziedzina życia miała być odgórnie zorganizowana – zaczynając od sfery światopoglądu, a na rozrywce kończąc.

Bikiniarze, wywodzący się głównie spośród młodzieży inteligenckiej, odrzucali oficjalnie propagowane wzorce; cenili indywidualność i osobistą wolność, starali się odróżniać od szarego tłumu. Przede wszystkim jednak byli zafascynowani wszelkimi przejawami zachodniej (głównie amerykańskiej) kultury. Zewnętrznym wyróżnikiem bikiniarskiego stylu życia był wygląd: włosy zaczesane do tyłu w plerezę, obszerne, welwetowe marynarki, kolorowe, szerokie krawaty zwane bikini, wąskie spodnie, zaprasowane na kant i sięgające do kostek, kolorowe skarpetki oraz dopełniające całości buty na grubej podeszwie, czyli „słoninie”.

W dobrym tonie było orientowanie się w aktualnych trendach popkultury Zachodu. Osoby, które mogły się pochwalić znajomością nowinek z zakresu mody, muzyki,

tańca, literatury lub sztuki, cieszyły się największą atrakcyjnością w subkulturowych kręgach. Muzyką najlepiej wyrażającą tęsknoty za kolorowym, wolnym światem był jazz. (...) Prywatki były ważnym elementem bikiniarskiego stylu życia – pozwalały na spotkanie się w swobodnej atmosferze, wymianę poglądów i dostęp do zakazanych owoców (zachodniej muzyki, tańca, mody).

(...) Zważywszy na prezentowane przez bikiniarzy rozrywkowe podejście do życia, państwo komunistyczne uznało ich za zdemoralizowany i obcy klasowo odłam młodzieży zarażonej burżuazyjną propagandą. (...) Etos bikiniarzy wyrósł na afirmacji zakazanego, dlatego zamarł, gdy to, co zakazane, stało się legalne i częściowo przynajmniej przejęte przez kulturę oficjalną.

Gitowcy

Gitowcy to zjawisko rdzennie polskie, choć występujące wśród gitowców nastawienia i rytuały, systemy wartości nie są obce różnym grupom subkulturowym z innych krajów. Chodzi tu jednak wyłącznie o takie grupy, które funkcjonują na granicy świata przestępczego. W polskich miastach subkultury przestępcze istniały już w XIX wieku. Zawsze tworzyły swój odrębny świat, niedostępny i wrogi dla obcych. W dwudziestoleciu międzywojennym bujnie rozwijała się zwłaszcza subkultura złodziejska, w której wykształcił się rodzaj slangu (kmina złodziejska), dający początek używanej między innymi przez gitowców – grypserze.

Gitowcy nie są jednak po prostu tylko grupą przestępczą. Można mówić raczej o tym, że świat przestępczy dostarcza im inspiracji oraz wzoru dla rytuału i języka. Subkultura gitowców pojawiła się jako odrębne i rozpoznawalne zjawisko na początku lat siedemdziesiątych XX wieku. Głównie w dużych miastach i przede wszystkim w środowiskach robotniczych. Stosunkowo najwięcej gitowców rekrutowało się spośród uczniów szkół zawodowych, przyzakładowych.

Chcąc podkreślić swoją grupową tożsamość, gitowcy ubierali się w ortalionowe, lekkie kurtki z kołnierzem z włóczkowego ściągacza, tak zwane szwedki, oraz spodnie zaprasowane na kant. Nosili krótkie włosy lub fryzury „na małpę”. Ważną rolę, podobnie jak u skinheadów, odgrywał tatuaż, zwłaszcza kropki na dłoniach i palcach oraz na twarzy. Najważniejszym znakiem rozpoznawczym była kropka przy lewym oku – cyngwajs. (...) Gitowcy tworzyli niewielkie, kilkunastoosobowe społeczności, akcentujące silny związek ze swoim miejscem zamieszkania. (...) Ogólnie świat według gitowców dzielił się na swoich i obcych. Podział mógł być

jednak bardziej subtelny. Podstawą było rozróżnienie na ludzi – tak siebie samych nazywali gitowcy – i frajerów, jednak zdarzali się tacy, którzy nie będąc w pełni „ludźmi”, utrzymywali z nimi kontakt i stawali się wówczas „apropakami”, to znaczy „pożytecznymi obcymi”.

W każdej grupie gitowców obowiązywała hierarchia. Przywódcą bywał zazwyczaj ktoś o najdłuższym stażu w subkulturze, a zwłaszcza ten, kto miał kontakt ze światem przestępczym – z „garownikami”. Zwykle była to osoba przebywająca wcześniej w zakładzie poprawczym lub – co zdarzało się rzadziej – w więzieniu. Miarą prestiżu środowiskowego była liczba tatuaży, czyli „dziargów”. (...) Wśród gitowców obowiązywał kult siły i silnego człowieka. (...) Kobieta „z wyjątkiem matki” plasowała się na nizinach hierarchii wartości.

(...) Gitowcy jako spójna subkultura funkcjonowali w zasadzie w ciągu całej dekady lat siedemdziesiątych XX wieku. Potem przestali być, także dla młodzieży zagrożonej patologiami, atrakcyjną subkulturą. Młodzież miejska zaczęła się bowiem stykać z wzorcami dostarczanymi przez inne, coraz silniejsze i bardziej różnorodne subkultury. Innego znaczenia nabrały też podziały według zasady swój-obcy. Pewne elementy subkultury gitowców mimo to przeniknęły do innych subkultur i przetrwały na przykład w subkulturze kibiców piłkarskich i skinheadów.

Źródło: Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Marcei Śmiałek, *Subkultury młodzieżowe w Polsce. Wybrane zagadnienia*, 2015, dostępny w internecie: csp.edu.pl [dostęp 25.05.2020 r.], licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 2

Opisz, dlaczego pierwsze polskie subkultury tak chętnie czerpały ze wzorców zachodnich.

Ćwiczenie 3

Wymień znane ci współcześnie funkcjonujące subkultury. Wymień, jakie czynniki je spajają.

Ćwiczenie 4

Scharakteryzuj wybraną subkulturę.

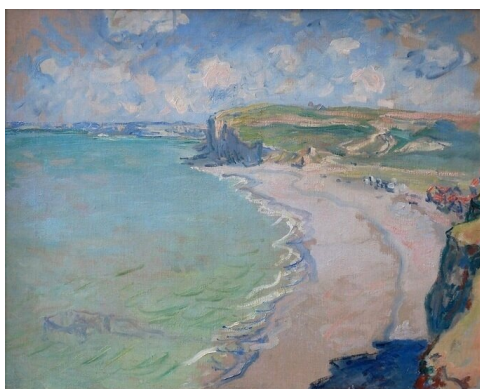
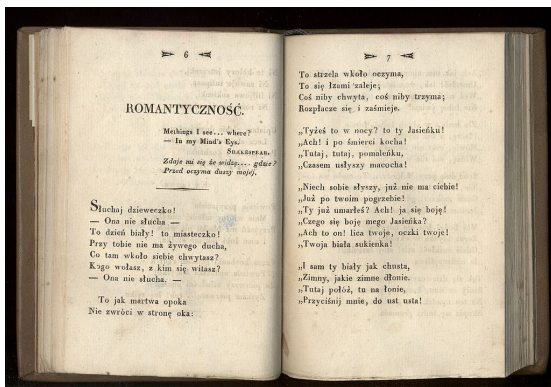
Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wskaż, które zdjęcie nie pokazuje wytworu kultury wysokiej.

Ćwiczenie 2

Zaznacz właściwe dokończenia zdania.

Za treść kultury nie można uznać...

☐

wartości i norm wyrastających ze wzorów.

☐

cech dziedzicznych genetycznie uwarunkowanych.

☐

wzorów sposobów odczuwania, reagowania i myślenia.

Ćwiczenie 3

Połącz pojęcia z ich opisami.

Tworzona jest w opozycji do kultury szerszego społeczeństwa i programowo neguje wartości i normy obowiązujące powszechnie w społeczeństwie. Tworzy alternatywne wzory zachowań.

subkultura

Jest to kultura większości danej społeczności.

kontrkultura

Najczęściej kategoria ta jest używana dla wyróżnienia kultury niewielkiej zbiorowości posiadającej odmienne wartości i wzory zachowań, ale funkcjonującej w obrębie większej zbiorowości.

kultura dominująca

Przeczytaj tekst źródłowy i wykonaj zadanie.

” Stefan Chwin

Po co nam kultura?

Znaczna część społeczeństwa uważa, że galerie sztuki współczesnej, ambitniejsza literatura, trudniejsze kino czy teatr eksperymentalny, są niekoniecznym marginesem życia społecznego, to znaczy marginesem, który może w ogóle nie istnieć. (...)

Rozumne państwo pojmuje jednak potrzebę istnienia tego marginesu (...). Margines ten powinien istnieć, bo po pierwsze: (...) zawodowo zajmuje się wytrącaniem umysłów z równowagi, to znaczy czasem potrząśnie kimś, żeby nie zasnął. Po drugie: (...) warto pamiętać, że nie przypadkiem wszystkie ruchy antydemokratyczne zawsze zaczynają od uderzenia w ten margines, czyli w awangardę w sztuce. (...)

Mądre państwo nie żąda od Mniejszości Intelktualnej, by usprawiedliwiła swoje istnienie. (...) Z tego samego powodu, z jakiego daje pieniądze – i to ogromne – na ochronę zagrożonych gatunków.

Źródło: Stefan Chwin, *Po co nam kultura?*, dostępny w internecie: instytutobywatelski.pl [dostęp 10.01.2020 r.].

Wymień trzy argumenty, które według Stefana Chwina przemawiają za obroną kultury wysokiej przez władze państwowe.

1.

2.

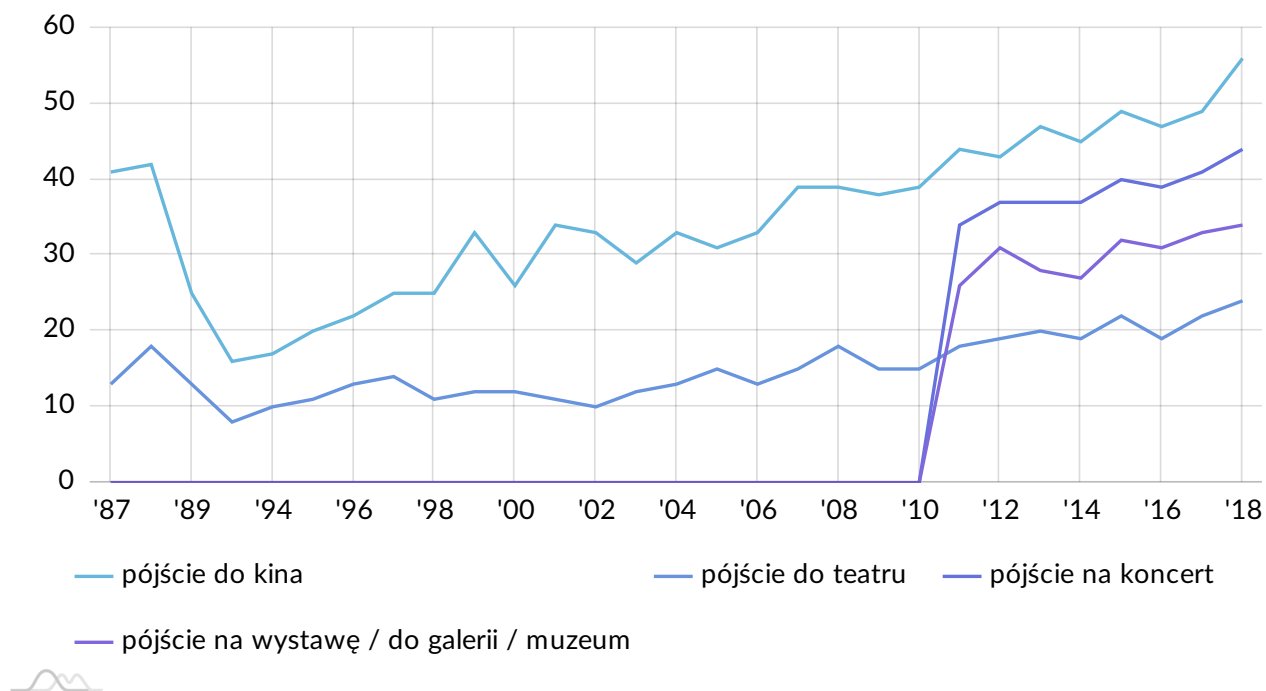
3.

Ćwiczenie 5

Przeanalizuj wykres i wykonaj zadanie.

Sytuacje, w których badani przynajmniej raz uczestniczyli w danym roku

Źródło: *Aktywności i doświadczenia Polaków w 2018 roku*, „Komunikat z badań CBOS”, 20/2019, cbos.pl [dostęp: 10.01.2020].

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Rozstrzygnij, czy na podstawie wykresu możliwe jest określenie, czy ankietowani uczestniczący w aktywnościach dotyczących kultury wysokiej są mniejszością czy większością wśród respondentów. Swoją odpowiedź wybór uzasadnij.

Rozstrzygnięcie

Uzasadnienie:

Przeczytaj tekst źródłowy i wykonaj polecenie.

” Hanna Mamzer

Wielokulturowość – czy wyzwolenie z więzów etnocentryzmu?

Etnocentryzm, wyrażając się bezkrytyczną afirmacją przynależności do własnej grupy narodowej, społecznej czy kulturowej (bądź jakiegokolwiek innej), przybiera charakter wielorakich egzemplifikacji, które wcale nie muszą polegać na głoszeniu rasistowskich haseł. (...) Etnocentryzm znajduje swój wyraz w przecenianiu znaczenia własnych norm kulturowych, w wyolbrzymianiu znaczenia, jakie dana grupa społeczna wnosi w ogólnonarodowy rozwój, w niedocenianiu wkładu innych grup narodowych czy po prostu uznawaniu za najlepsze i najśluszniesze własnych kategorii poznawczych, przy pomocy których operujemy w codziennym życiu. (...) Absolutyzowanie i afirmacja własnego punktu widzenia służą jednocześnie deprecjonowaniu innych poglądów na świat.

Źródło: Hanna Mamzer, *Wielokulturowość – czy wyzwolenie z więzów etnocentryzmu?*, dostępny w internecie: hfhrpol.waw.pl [dostęp 11.01.2020 r.].

Na podstawie tekstu wyjaśnij, na czym polega etnocentryzm.

Przeczytaj tekst źródłowy i wykonaj ćwiczenie.

” Hanna Mielicka

Kultura ludowa i narodowa. Rozważania wstępne

Na początku XIX w. w nauce polskiej powszechne było przekonanie, że kultura ludowa może być podstawą określania kultury polskiej i podstawą udowadniania konieczności istnienia państwowości polskiej. Te idee, modne w XIX w., podbudowane były ogólnie przyjętą teorią ewolucji społecznej, która głosiła, że kultura wsi znajduje się na niższym poziomie rozwoju niż kultura innych klas i warstw społecznych. Analiza stopnia opóźnienia cywilizacyjnego miała dać podstawy teoretyczne do rekonstrukcji kultury rdzennie polskiej. Przyjmowano założenie, że kultura ludowa jest niezwykle konserwatywna i nie tak łatwo podlega zmianom związanym z rozwojem form życia społecznego.

Źródło: Hanna Mielicka, *Kultura ludowa i narodowa. Rozważania wstępne*, dostępny w internecie: bazhum.muzhp.pl [dostęp 11.01.2020 r.].

Wyjaśnij, jakie było znaczenie kultury ludowej w XIX wieku.

” Jekatierina Szapinskaia, Siergiej Iwanow

Subkultury w kontekście kultury popularnej: od subkulturowego protestu do postsubkulturowego konsumpcjonizmu

Subkultury młodzieżowe powstały jako wyraz protestu przeciwko «kulturze dorosłych», ale jednocześnie stawały się coraz bardziej widoczne w zróżnicowanej panoramie kultury (...), która zdobywała nowe obszary dzięki procesom globalizacji i mediatyzacji, bardzo intensywnym w ostatnich dziesięcioleciach ubiegłego wieku.

Źródło: Jekatierina Szapinskaia, Siergiej Iwanow, *Subkultury w kontekście kultury popularnej: od subkulturowego protestu do postsubkulturowego konsumpcjonizmu*, dostępny w internecie: journals.pan.pl [dostęp 11.01.2020 r.].

Rozstrzygnij, czy subkultury wyrosły jako protest przeciwko kulturze popularnej czy wysokiej. Uzasadnij swoje zdanie.

Rozstrzygnięcie: ▼

Uzasadnienie:

Dla nauczyciela

Autor: Justyna Szymańska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie, Historia i teraźniejszość

Temat: Kultura

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

I. Człowiek i społeczeństwo.

Uczeń:

1) wyjaśnia, czym są potrzeby człowieka i ustala ich hierarchię, uwzględniając społecznie akceptowany system aksjologiczny;

3) charakteryzuje role społeczne człowieka w związku z jego przynależnością do różnych grup społecznych; analizuje zasady wzajemności, zaufania i pomocy;

5) wyjaśnia charakter procesu socjalizacji; podaje przykłady wpływu społecznego w różnych dziedzinach życia; analizuje przypadki oraz przedstawia zalety i wady konformizmu i nonkonformizmu;

6) odróżnia tolerancję od akceptacji; wyjaśnia, jak tworzą się podziały w społeczeństwie na „swoich” i „obcych”; rozpoznaje przyczyny, przejawy i skutki nietolerancji i stygmatyzacji oraz przedstawia możliwe sposoby przeciwstawiania się tym zjawiskom;

8) charakteryzuje współczesne społeczeństwo i analizuje jego cechy (otwarte, postindustrialne, konsumpcyjne, masowe i informacyjne);

9) rozpoznaje problemy życiowe młodzieży w społeczeństwie polskim i formułuje sądy w tych kwestiach.

Zakres rozszerzony

I. Człowiek w społeczeństwie.

Uczeń:

1) charakteryzuje klasyczne koncepcje osobowości;

3) wyjaśnia, czym jest postawa, oraz przedstawia uwarunkowania procesu kształtowania i zmiany postaw;

4) charakteryzuje na przykładach różne rodzaje norm społecznych (w tym ich genezę), wyjaśnia mechanizm kontroli społecznej oraz skutki łamania tych norm;

5) wyjaśnia zjawisko alienacji oraz analizuje jego przyczyny i skutki;

6) analizuje poznawcze przyczyny stosowania stereotypów i związane z tym niebezpieczeństwa;

8) przedstawia różnorodne formy komunikowania się; wykazuje znaczenie komunikacji niewerbalnej w porozumiewaniu się;

10) wyjaśnia mechanizm konfliktów międzygrupowych, w tym ich eskalacji;

II. Różnorodność kulturowa.

Uczeń:

3) porównuje modele socjalizacji charakterystyczne dla własnej grupy wiekowej i pokolenia rodziców; wyjaśnia zjawisko socjalizacji odwróconej;

5) analizuje cechy indywidualizmu i kolektywizmu w aspekcie psychospołecznym i instytucjonalnym; wykazuje zróżnicowanie psychokulturowe świata w tych aspektach;

6) analizuje na przykładach zjawisk kulturowych cechy kultury masowej;

8) wyjaśnia znaczenie obrzędów przejścia i wykazuje ich obecność w polskiej kulturze współczesnej;

9) wykazuje obecność tradycyjnej obrzędowości dorocznej w polskiej kulturze współczesnej;

10) przedstawia subkultury; charakteryzuje wizję rzeczywistości jednej z nich i analizuje słabe i mocne strony tej wizji;

III. Struktura społeczna i problemy społeczne.

Uczeń:

1) podaje przykłady i wyjaśnia uwarunkowania pionowej i poziomej ruchliwości społecznej.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;

- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje różne typy kultury.
- analizujesz funkcjonowanie wybranych pierwszych polskich subkultur.
- ocenia swoją wiedzę, wykonując zestaw ćwiczeń.

Strategie nauczania:

- strategia asocjacyjna;
- strategia problemowa.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- gra dydaktyczna.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- rzutnik multimedialny.

Przebieg lekcji

Faza wstępna

1. Wprowadzenie uczniów w temat lekcji: „Kultura” i omówienie celów zajęć.
2. Uczniowie w parach opracowują mapy myśli związane z przedstawionym tematem. Wybrana para prezentuje swoje propozycje i zapisuje je na tablicy. Pozostali uczniowie odnoszą się do tych sugestii, uzupełniając je swoimi pomysłami.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie indywidualnie zapoznają się z treścią sekcji „Przeczytaj” i zapisują na kartkach minimum pięć pytań do tekstu. Wybrana osoba zbiera pytania do urny. Uczniowie dzielą się na 5-osobowe grupy, losują pytania z puli i przygotowują odpowiedzi. Zespół, który jest gotowy, zgłasza się i przedstawia rezultaty swojej pracy. Pozostali uczniowie wraz z nauczycielem weryfikują poprawność.
2. Praca w grupach z audiobookiem. Po zapoznaniu się z materiałem zespoły opracowują odpowiedzi do ćwiczeń dołączonych do materiału. Po ustalonym wcześniej czasie przedstawiciel wskazanej (lub zgłaszającej się na ochotnika) grupy prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do nich. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia je, udzielając także uczniom informacji zwrotnej.
3. Praca w parach – przygotowanie argumentów do dyskusji dotyczącej zagadnień poruszonych w materiale w sekcji „Audiobook”. Uczniowie dyskutują, a następnie wybrane osoby przedstawiają wnioski.

4. Uczniowie dobierają się w pary i wykonują ćwiczenia nr 5–8 z sekcji „Sprawdź się”. Następnie konsultują swoje rozwiązania z inną parą i ustalają jedną wersję odpowiedzi.

Faza podsumowująca

1. Praca w grupach – wirtualny spacer. Po zapoznaniu się z materiałem zespoły wykonują ćwiczenie 1 dołączone do spaceru. Następnie przedstawiciele grup prezentują wyniki pracy na forum.

2. Omówienie i ocena pracy grup oraz udzielenie informacji zwrotnej.

Praca domowa:

- Napisz krótką notatkę, uwzględniając w niej najistotniejsze informacje dotyczące zagadnień poruszanych na zajęciach.
- Przygotuj kilka pytań dotyczących poruszanych na zajęciach zagadnień, których możesz się spodziewać na kartkówce

Materiały pomocnicze:

- *Encyklopedia socjologii*, Warszawa 1998.
- B. Szacka, *Wprowadzenie do socjologii*, Warszawa 2003.
- *Osobowość a społeczne zachowanie się ludzi*, red. Janusz Reykowski, Warszawa 1980.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie mogą wykorzystać medium z sekcji „Audiobook” do przygotowania scenek dramatycznych.